

УДК 332.364:005.332.4(477.7)

Олена ЛАЗАРЄВА

*доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморського національного університету імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: lazareva95@ukr.net*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ

У статті розкриті чинники конкурентоспроможності землекористування на регіональному рівні. Запропоновані умови щодо формування конкурентного середовища на рівні регіону. Представлені аргументи, які свідчать, що однією з ключових передумов щодо підвищення конкурентоспроможності є здатність суб'єктів землекористування динамічно пристосовуватися до будь-яких змін у структурі конкурентних переваг.

Наведені аргументи на користь створення мережі регіональних агентств розвитку землекористувань. Запропоновано механізм створення служб земельного консалтингу, діяльність яких повинна формуватись на консультаційних засадах.

Розраховано конкурентоспроможність за показниками ефективності виробничої діяльності в регіоні за 2016 рік. Розкриті основні засади, на яких має ґрунтуватись конкурентоспроможного сільськогосподарського землекористування на регіональному рівні.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, чинники конкурентоспроможності, регіон, служби земельного консалтингу, модель управління конкурентоспроможністю.

В Україні продовжується процес формування сільськогосподарського землекористування ринкового типу, в результаті чого створено всі передумови економічного зростання, що формують базову основу конкурентоспроможності аграрного сектора.

Разом з тим, відсутність цілісної стратегії підвищення конкурентоспроможності землекористування, недооцінка взаємодії науки і виробництва супроводжуються виникненням проблем і суперечностей, пов'язаних з використанням землі. За таких умов об'єктивно необхідним є обрання оптимальної стратегії, спрямованої на формування конкурентоспроможного сільськогосподарського землекористування, яке служить точкою зростання сільського господарства і є його головним інвестиційним ресурсом.

Земля як феномен сільськогосподарського виробництва несе у собі потенціал забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, що визначає місце держави у світовому господарстві.

Проблеми конкурентоспроможності як соціально-економічного і політичного явища укріпилося в науковій і спеціальній літературі на рубежі ХХ та ХХІ століть у зв'язку з по-

ширенням процесів глобалізації, загостренням конкурентної боротьби за ресурси і ринки збуту виробленої продукції та ін. За таких умов кожний суб'єкт господарювання намагається утримати конкурентні позиції на внутрішньому ринку, позмагатися за зовнішні ринки, утвердившись на світовому просторі як сила, здатна вирішувати складні завдання свого розвитку. Питання розвитку конкурентоспроможності землекористування досліджуються такими науковцями як В. В. Горлачук [2], А. Кучер [4], Червен І. І. [10], Піддубна Л. І. [7], Амбросов В. Я. [1] та багатьма іншими. В своїх працях ми теж торкалися питань розкриття економічного змісту конкурентоспроможності землекористування, що базується на знаннях [5].

Проте реалії сьогодення вказують на необхідність пошуку розкриття нових аспектів конкурентоспроможності землекористування на регіональному рівні.

Не зважаючи на певні результати наукових досліджень, недостатньо вивченими залишається низка питань, пов'язаних із формуванням регіональних аспектів конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування, не в повній мірі розглянуті

чинники конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування на рівні регіону. Зазначені проблеми і зумовили вибір теми дослідження.

Метою статті є дослідження конкурентоспроможності землекористування на регіональному рівні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань як висвітлення чинників конкурентоспроможності землекористування в умовах глобалізаційних процесів; обґрунтування необхідності функціонування регіональних агентств розвитку землекористувань; розрахунок конкурентоспроможності землекористувань за показниками ефективності виробничої діяльності в регіоні.

На основі історичного досвіду розвитку сільськогосподарського землекористування можна зробити висновок, що конкурентоспроможним є таке землекористування, яке при мінімальних затратах факторів виробництва (земля, праця, капітал) сприяє збільшенню виробництва екологічно чистої продукції без спричинення шкоди для біорізноманіття і ландшафтів.

Враховуючи, що земля у сільському господарстві є головним засобом виробництва та основою життєдіяльності людства, існують наступні чинники конкурентоспроможності землекористування:

- ефективна координація дій та співпраця між суб'єктами господарювання на землі, що дозволить використовувати наявні виробничі ресурси на умовах оренди та дозволить підвищити прибутковість;
- орієнтація державної політики на консолідацію суб'єктів господарської діяльності у межах певного регіону (доцільним є об'єднання фінансового та виробничого капіталів для формування виробничо-збутових мереж;
- дієвий моніторинг за діяльністю сільгоспвиробників, що дозволить врахувати фактори збільшення прибутковості землевласників та землекористувачів в межах певного регіону;
- передбачення загроз, що виникають внаслідок підвищення відкритості середовища господарювання суб'єкта на землі та запровадження таких важелів, що дозволяють нівелювати негативні для економіки землекористування наслідки,

що посилить необхідність підвищення і ефективності моніторингу та сформує нові конкурентні переваги для національних сільськогосподарських виробників;

- посилення уваги до складових механізму раціонального землекористування, що повинні забезпечувати конкурентоспроможність у стратегічній перспективі;
- розвиток політики «людського чинника», орієнтованого на недопущення зниження рівня та якості життя населення.

Проблема конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на землі вимагає постійної підтримки, високої ефективності аграрного виробництва. Потребує необхідності формування конкурентних переваг сільськогосподарського землекористування, що дозволить забезпечити підвищення добробуту людей та вирішити ключові проблеми, пов'язані з вимогами раціонального використання і охорони земель.

Варто зазначити, що на регіональному рівні дієвим буде врахування таких умов щодо формування конкурентного середовища, в яких передбачається:

- зміна підходів до організації ведення сільськогосподарського виробництва – від екстенсивної системи до інтенсивної, коли завдяки підвищенню продуктивності землі та худоби досягається збільшення обсягів валового виробництва продукції;
- оновлення машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств;
- сприяння подальшому розвитку переробної промисловості сільськогосподарської продукції;
- визначення та поступове освоєння ринку збуту сільськогосподарської продукції як в області, так і за її межами.

У контексті вищенаведеного зазначимо, що необхідно враховувати і регіональні особливості аграрного виробництва.

На рівні регіону доцільним є створення такої концепції, яка б забезпечувала процес економічного розвитку регіону. При цьому екологічний вектор розвитку має орієнтуватися на підтримку еколого-економічної ефективності виробництва.

Досягнення цих умов дозволить підвищити конкурентоспроможність землекористування та здобути конкурентні переваги на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Важливим для розвитку конкурентоспроможності землекористування є дотримання порівняльні конкурентних переваг, тобто передумови досягнення ним відповідного рівня конкурентного статусу в конкурентному середовищі.

Однією з ключових передумов щодо підвищення конкурентоспроможності є здатність суб'єктів землекористування динамічно пристосовуватися до будь-яких змін у структурі конкурентних переваг.

У цьому зв'язку важливим завданням стратегії забезпечення конкурентоспроможності є створення такого економіко-правового середовища для суб'єктів господарювання на землі, яке б сприяло підвищенню ефективності використання земельних ресурсів та розкриттю всіх наявних конкурентних переваг.

Визначальним наслідком стратегії забезпечення конкурентоспроможності має стати становлення таких землекористувань, які б були основою для макроекономічної стабільності та конкурентоздатності в умовах зовнішнього середовища.

При цьому стратегія розвитку території має спиратися на такий синергетичний ефект, що виникає внаслідок узгодження дій у сфері землекористування на основі реалізації потенціалу території.

Стратегію розвитку землекористування слід розглядати через призму зростання земельного потенціалу, фінансових та організаційних ресурсів, регулювання та реалізацію використання ресурсів території, максимізацію ефективності використання земельних ресурсів.

Одним із потенційних способів зміцнення та підвищення конкурентоспроможності має стати розвиток мережі регіональних агентств розвитку землекористувань [6]. Зазначені агентства переводили б наявні на місцевому рівні проблеми у комерційні проекти, забезпечували б координування дій органів місцевого самоврядування та представників бізнесових структур у розподілі та використанні ресурсів регіону. Вважаємо, що підвищення регіональної конкурентоспроможності повинно відбуватися через підсилення здатності землекористування до інновацій.

Регіональні агентства розвитку землекористувань мають своїм завданням надання

такого спектру послуг як встановлення міжрегіональних зв'язків, розвиток земельної інфраструктури, забезпечення дієвості земельного менеджменту, навчання, підготовка та перепідготовка землевпорядних кадрів, що сприятиме економічному розвитку землекористувань, забезпеченню добробуту населення.

Регіональні агентства розвитку землекористувань мають співпрацювати з органами місцевого самоврядування, з місцевими громадськими об'єднаннями, їх дії повинні бути орієнтовані на формування конкурентного середовища, що може зміцнити конкурентоспроможність землекористувань. Це сприятиме підвищенню ефективності земельної політики, формуванню відповідного рівня довіри до створення регіональних агентств розвитку землекористувань.

Окремої уваги заслуговують питання створення служб земельного консалтингу, діяльність яких повинна формуватись на консультаційних засадах. Виходячи з цього, нами запропоновано механізм створення та функціонування служб земельного консалтингу (рис. 1), який передбачає визначення на загальнодержавному рівні пріоритетних завдань земельної політики на тривалу перспективу, обґрунтування складу і змісту основних видів земельно-кадастрових робіт та розробку науково-методичних рекомендацій щодо їх виконання, організації контролю за використанням і охороною земель [6, с. 76].

Це означає, що вищі навчальні заклади, маючи відповідну ліцензію Міністерства освіти і науки України, які здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації землевпорядних кадрів, готують фахівців у галузі земельних відносин. Під час навчання слухачі та студенти проходять навчально-виробничу практику в регіональних відділеннях та управліннях Держгеокадастру з метою закріплення набутих теоретичних знань та навичок. Після закінчення навчання у вищому навчальному закладі фахівці можуть працювати в державних проектних організаціях, в приватних землевпорядних організаціях, а також одноосібно, отримавши ліцензію, в якості ліцензованих землевпорядників. Зазначені суб'єкти ринкових відносин і є основою формування служб земельного

консалтингу, з ініціативи яких будуть укладатись договори з підприємствами ринкових форм господарювання на землі із землепорядкування їхньої території.

Не зважаючи на проведення земельних перетворень на основі багатоукладності форм власності та господарювання на землі, ситуація в сфері управління конкурентоспроможністю землекористування характеризується низькою ефективністю використання земель у сільському господарстві, проявами безгосподарського ставлення до землі, відсутністю перспективних науково обґрунтованих прогнозів розвитку земельних відносин, недосконалістю системи державного управління земельними ресурсами та землекористуванням, відсутністю розвитку автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру, недосконалістю законодавчого забезпечення, незадовільним фінансуванням заходів з раціонального використання та охорони земель та ін.

Крім того, при формуванні конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування, логічно враховувати такі підходи, як мікроекономічний, властивий для конкурентних суб'єктів економічних відносин, та

макроекономічний, де здійснюється втручання в економіку держави шляхом захисту ринку, проведення ефективної інноваційної політики, що забезпечує збалансованість рівня соціально-економічного розвитку регіонів.

Варто відзначити, що найбільш розповсюдженим методом визначення конкурентоспроможності є методика, заснована на теорії ефективної конкуренції (табл. 1):

Аналізуючи дані табл.1 можна зробити висновки, що ефективність витрат при виробництві продукції найвища серед областей Причорноморського регіону – в Одеській області (1,0).

При цьому ефективність використання основних виробничих фондів є вищою в Херсонській області (30,7). Відносний показник рентабельності, що характеризує ступінь прибутковості продукції, є вищим у Миколаївській області і становить відповідно 37,8%. Найменшим аналізований показник є в Одеській області – 25,4%.

Враховуючи вищевикладене, для підвищення конкурентоспроможності необхідно виконувати такі основні завдання:

- удосконалення цінової політики;
- забезпечення підготовки висококваліфікованих кадрів для села;

Рис. 1. Механізм створення та функціонування служб земельного консалтингу

Джерело: Сформовано автором.

- врахування специфіки виробництва сільськогосподарської продукції в досліджуваному регіоні;
- забезпечення приросту поголів'я худоби, створення новітніх технологій вирощування сільськогосподарських культур;
- забезпечення сільськогосподарських товаровиробників сучасною технікою;
- належне фінансування сільськогосподарського виробництва.

Відтак і конкурентоспроможність сільськогосподарського землекористування на регіональному рівні має ґрунтуватись на таких засадах:

- дослідження найбільш актуальних проблем у землекористуванні та привернення до них уваги в рамках національних інноваційних реформ;
- окреслення пріоритетів розбудови економіки знань у науково-технічній та інноваційній сферах земельних ресурсів;

- інтеграція освіти, науки і виробництва, спрямована на самовідтворення та відновлення;
- врахування імперативів економічної конкурентоспроможності на основі консолідації методологічних, інформаційних, виробничих інфраструктур.

При цьому, конкурентоспроможність землекористування важливо розглядати з точки зору її інноваційності (рис. 2).

Формування високоефективної економіки на засадах вільної конкуренції суб'єктів господарювання на землі зумовлює необхідність розвитку нових форм забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного землекористування на регіональному рівні.

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що основними чинниками конкурентоспроможності землекористування є ефективна координація дій та спів-

Таблиця 1

Конкурентоспроможність за показниками ефективності виробничої діяльності в регіоні за 2016 рік

Критерії та показники конкурентоспроможності	Роль показника в оцінці	Правило розрахунку показника	Причорноморський регіон			В середньому по Україні
			Миколаївська обл.	Одеська обл.	Херсонська обл.	
Відносний показник затрат на одиницю продукції	Відображає ефективність витрат при виробництві продукції	Валові витрати / обсяг виробництва продукції	0,9	1,0	0,8	0,8
Фондовіддача	Характеризує ефективність використання основних виробничих фондів	Обсяг випуску продукції / вартість основних виробничих фондів	11,7	12,5	11,3	12,7
Продукція сільськогосподарства у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	Характеризує ефективність використання основних виробничих фондів в розрахунку на відповідну кількість сільськогосподарських угідь	Обсяг виробленої продукції / × 100 гектарів сільськогосподарських угідь	26,1	20,5	30,7	20,7
Рентабельність продукції, %	Характеризує ступінь прибутковості продукції	Прибуток від реалізації × 100% / повна собівартість продукції	37,8	25,4	32,8	31,1
Відносний показник продуктивності праці	Відображає ступінь організації виробництва та використання робочої сили	Обсяг виробництва продукції / середньорічна кількість працівників	488,1	421,3	537,4	501,6

Джерело: Розраховано автором за даними [3, 9].

праця між суб'єктами господарювання на землі; орієнтація державної політики на консолідацію суб'єктів господарської діяльності у межах певного регіону; дієвий моніторинг за діяльністю сільгоспвиробників; передбачення загроз, що виникають внаслідок підвищення відкритості середовища господарювання суб'єкта на землі та запровадження таких важелів, що дозволяють нівелювати негативні для економіки землекористування наслідки; посилення уваги до забезпечення конкурентоспроможності у стратегічній перспективі; розвиток політики «людського чинника», орієнтованого на недопущення зниження рівня та якості життя населення.

Крім того, на регіональному рівні необхідно домогтися функціонування концепції економічного розвитку регіону, в рамках якої екологічний вектор розвитку має бути зоріє-

нтований на забезпечення еколого-економічної ефективності.

Запропонований механізм функціонування служб земельного консалтингу та регіональних агентств розвитку землекористувань, дії яких мають бути орієнтовані на формування конкурентного середовища.

Розрахунок конкурентоспроможності за показниками ефективності виробничої діяльності засвідчив, що цей показник є значно вищим у Південному регіоні, ніж в цілому по Україні.

Наголошено, що конкурентоспроможність сільськогосподарського землекористування на регіональному рівні має ґрунтуватися на засадах інтеграції освіти, науки та виробництва, врахування імперативів економічної конкурентоспроможності на основі консолідації методологічних, інформаційних,

Рис. 2. Логічна модель управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського землекористування

Джерело: Складено автором.

виробничих інфраструктур. Крім того, конкурентоспроможність землекористування має ґрунтуватись на інноваційній моделі його розвитку з врахуванням інновацій та інвестицій, орієнтованих на активізацію нововведень як пріоритетного напрямку використання земельного потенціалу.

Конкурентоспроможність землекористування в регіоні має ґрунтуватися на балансі загальнодержавних інтересів та інтересів населення регіону. У регіональній системі управління сільськогосподарським землекористуванням слід забезпечити раціональний розподіл прав і повноважень між центральними і місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування. Він повинен створити умови для підвищення економічної самостійності регіонів та їх комплексного розвитку, глибоких інституціональних перетворень з метою дійового правового поля і

економічного механізму створення сприятливого інвестиційного клімату з урахуванням місцевих особливостей, суттєвого оздоровлення виробничих та соціальних змін на селі, розв'язання прихованих соціальних, економічних, екологічних, етнічних та культурних проблем окремих територій. З цієї точки зору регіон має перетворитись на безпосередню продуктивну силу, що може забезпечити високий рівень життя його населення, реалізувавши наявний фінансово-економічний, земельно-ресурсний, інтелектуальний потенціал, стимулюватиме досягнення суб'єктами господарювання конкурентоспроможності у світовому вимірі, їх адаптацію до умов глобалізації.

Перспективи подальших досліджень полягають в тому, щоб розкрити взаємозв'язок конкурентоспроможності та конкурентних переваг землекористування в контексті інноваційного вектора розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Амбросов В. . Питання конкурентоспроможності агроформувань / В. Я. Амбросов // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: економічні науки. Вип. 85. — Харків : ХНТУСГ, 2009. — С. 3—9.
2. Горлачук В. . Конкурентоспроможність землекористування у контексті соціально орієнтованого ринку землі / В. В. Горлачук, С. М. Белінська // Наукові праці: Науково-методичний журнал. — Том 76. Випуск 89. Економіка. — Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. — С. 146—49.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Кучер А. Обіг земель і конкурентоспроможність землекористувань / А. Кучер // Землевпорядний вісник. — 2015. — № 11. — С. 11—6.
5. Лазарева О. В. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського землекористування / О. В. Лазарева // Проблеми економіки (представлений у міжнародних наукометричних базах Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics). — № 3. — 2015. — С. 59—4.
6. Лазарева О. В. Проблеми кадрового забезпечення системи управління земельними ресурсами / О. В. Лазарева // Землеустрій і кадастр. — № 2. — 2009. — С. 72—79.
7. Піддубна Л. І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління [Монографія] / Л. І. Піддубна. — Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. — 368 с.
8. Саблук П. Т. Структурно-інноваційні зрушення в аграрному секторі України як фактор його соціально-економічного зростання / П. Т. Саблук // Економіка АПК. — 2004. — № 6. — С. 3—8.
9. Сільське господарство України за 2016 рік. Статистичний збірник / ред. О. М. Прокопенко. — К., 2017. — 246 с.
10. Червен І. І. Забезпечення конкурентоспроможності і економічного зростання регіонального АПК : монографія / І. І. Червен, Л. А. Євчук. — М. : НДАУ, 2005. — 440 с.

References

1. Ambrosov V. Ya. Pitannya konkurentospromognosti agroformuvan / V. Ya. Ambrosov // Visnik Harkivskogo nachionalnogo texnichnogo universitetu silckogo gospodarctva: economiczni nauki. Vip. 85. — Harkiv : HNTYSG, 2009. — S. 3—9.
2. Gorlachuk V.V. Konkurentospromognist zemlekoristuvannya u konteksty socialno-orientovanogo rincu zemly / V. V. Gorlachuk, S. M. Belinska // Naukovy prachy: Naukovo-metodichny jurnal. — Tom 76. Vipusk 89. Economica. — Micolaiiv : Vid-vo ChDU im. Petra Mogily. — S. 146—149.
3. Dergavna slujba statistiky Ukrainy [Elektronny resurs]. — Regim dostypu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Kucher A. Obig zemel i konkurentospromognist semlecoristuvan/ A. Kucher // Zemlevporydny visnic. — 2015. — № 11. — S. 11—16.
5. Lazareva O. V. Upravlinnya konkurentospromognistu cilskogospodarskogo zemlekoristuvannya / O. V. Lazareva // Problemy economici (predstavleny u mignarodnih naucometricnih bazah Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics). — № 3. — 2015. — S. 59—64.
6. Lazareva O. V. Problemy kadrovogo sabezpechennya sistemy upravlinnya zemelnymy resursamy / O. V. Lazareva // Zemleustry i kadastr. — № 2. — 2009. — S. 72—79.
7. Piddubna L. I. Konkurentospromognist economicnih system: teoria, mehanizm reguluvannya ta upravlinnya [Monografia] / L. I. Piddubna. — H. : VD «INGEK», 2007. — 368 s.

8. Sabluk P. T. Structurno-innovahyiny zruhenyia v agrarnomy sectory Ukrainy yak factor yogo socialno-economicnogo zrostannya / P. T. Sabluk // *Economica APK*. — 2004. — № 6. — С. 3—8.
9. Silske gospodarstvo Ukrainy za 2016 rik. Statistichny zbirnyk / red. O. M. Procopenko. — К., 2017. — 246 s.
10. Cherven I. I. Zabezpechennya konkurentospromojnosti I economicnogo zrostannya regionalnogo APK: Monografia / I. I. Cherven, L. A. Evchuk. — М. : MDAU, 2005. — 440 s.

Лазарева Е. В. Конкуренентоспособность землепользования в южном регионе

В статье раскрыты факторы конкурентоспособности землепользования на региональном уровне. Предложены условия формирования конкурентной среды на уровне региона. Представлены аргументы, которые свидетельствуют, что одной из ключевых предпосылок повышения конкурентоспособности является способность субъектов землепользования динамически приспосабливаться к любым изменениям в структуре конкурентных преимуществ.

Наведены аргументы в пользу создания сети региональных агентств развития землепользований. Предложен механизм создания служб земельного консалтинга, деятельность которых должна формироваться на консультационных принципах.

Проведен расчет конкурентоспособности за показателями экономической эффективности в регионе за 2016 год. Раскрыты основные принципы, на которых должна основываться конкурентоспособность сельскохозяйственного землепользования на региональном уровне.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентный преимущества, факторы конкурентоспособности, регион, службы земельного консалтинга, модель управления конкурентоспособностью.

Lazarijeva O. A competitiveness of land-tenure is in south region

Land policy in Ukraine is one of the most important in the context of the social and economic policy development, food security of the state, a multifunctional development of rural areas, where the land as a strategic resource, plays a crucial role.

The article aims to justify the theoretical and methodological foundations for competitiveness management of agricultural land on regional level .

In the article the exposed factors of competitiveness of land-tenure. The offered terms are in relations to forming of competitiveness at the level region.

Presented arguments, what testify, that one of key pre-conditions in relations to the increase of competitiveness there is ability of subject of land-tenure dynamically to adapt to any changes in the structure of competitive edges.

In the process of research the factors of forming competitiveness of land utilization was identified.

The brought arguments over in behalf on networking of regional agencies of development of land-tenure. The mechanism of creation of services of the landed consulting, activity of that must be formed on consultative principles, is offered.

A competitiveness is expected on the indexes of efficiency of productive in a region for 2016. Exposed basic principles on that must be founded competitive agricultural land-tenure at regional level.

Key words: competitiveness, competitive edges, factors of competitiveness, region, services of the landed consulting, model of management a competitiveness.

Стаття надійшла до редколегії 31.10.2017